

09A Shody a odlišnosti dvou generací národního obrození

NO = proces vzniku novodobého českého národa

nástup kapitalismu; reformy Marie Terezie a Josefa II.; osvícenské myšlenky; ideje Velké francouzské revoluce; Herderovy názory o osobitosti národní kultury a právu na národní individualitu

Čtyři etapy NO:

1. 70. léta 18. st. – 1805 = doba absolutistických reforem; klasicismus
2. 1806 – 1830 = napoleonské války, vídeňský kongres; preromantismus
3. 1830 – 1848 = doba revolucí; romantismus a biedermeier
4. 1848 – konec 50. let = doba bachovského absolutismu

1774 založena Soukromá společnost nauk (1790 Královská česká společnost nauk)

1791 Katedra českého jazyka na pražské univerzitě (prof. *Pelcl* a *Nejedlý*)

1818 České muzeum

1831 Matice česká

činnost vydavatelská, sběratelská, divadlo!

První etapa NO: fáze obranná (čelit germanizaci, zachránit český jazyk, vytvořit gramatiku, slovníky, zájem o dějiny, klasicismus)

Josef Dobrovský – *Zevrubná mluvnice čja* (*Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen sprache*); *Německo-český slovník*; *Dějiny české řeči a literatury* (*Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur*); *Základy starého nářečí slovanského jazyka* (*Institutiones linguae Slavicae dialecti veteris*); *Česká prozodie*

Gelasius Dobner

Fr. Martin Pelcl

Václav Matěj Kramerius – vydával česky psané noviny *Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny*

Václav Thám

Antonín Jaroslav Puchmajer – *Sebrání básní a zpěvů* (almanach, první novočeská básnická škola)

Druhá etapa NO: fáze ofenzivní (rozvoj básnického a odborného jazyka, rozšiřování slovní zásoby, vlastenectví, slovanská vzájemnost; preromantismus)

Josef Jungmann – *Slovník česko-německý* (5 dílů), *Slovesnost* (teorie literatury a čítanka), *Historie literatury české*

Pavel Josef Šafařík – *Slovanské starožitnosti*, *Dějiny slovanského jazyka a literatury podle všech nářečí*, *Tatranská múza s lýrou slovanskou*, *Počátkové českého básnictví* (doporučoval časomíru)

František Palacký – *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě* (5 dílů, psáno zprvu německy, po r. 1848 česky)

Jan Kollár – *Slávy dcera*

Fr. Ladislav Čelakovský – *Mudrosloví národu slovanského v příslovích*, *Ohlas písní ruských* (básně Ilja Volžanin, Bohatýr Muromec, Rusové na Dunaji, Veliký trh ptačí...), *Ohlas písní českých* (balada Toman a lesní panna)

divadelníci **Jan Nepomuk Štěpánek** a **Václav Kliment Klicpera**

Rukopisné padělky (měly poskytnout důkazy o starobylosti naší kultury a posílit národní sebevědomí)

Rukopis královédvorský (1817, památka ze 13. st., idealizovaný obraz českého dávnověku)

Rukopis zelenohorský (1818, památka z 10. st.)

Autory pravděpodobně **Václav Hanka** a **Josef Linda**

10B Mluvnická stavba věty

Slovní druhy se mluvnicky spojují ve věty a stávají se větnými členy. Tvoří mluvnickou výstavbu věty.

Větný člen je nejmenší jednotka větné struktury.

Základní větné členy (jejich přítomnost je ve větě vyžadována) tvoří základní skladebnou dvojici: podmět a přísudek.

Rozvíjející větné členy: přívlastek, předmět, příslovecné určení, doplněk.

Neplnovýznamové slovní druhy (předložky, spojky, částice, citoslovce) většinou nejsou samostatnými větnými členy.

Přehled větných členů

Větný člen	Na čem závisí	Jak se ptáme	Čím vyjádřen	Co vyjadřuje	Další dělení
PŘISUDEK		Co dělá podmět?	5, 10	Co podmět dělá, co se s ním děje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ slovesný ✓ jmenný ✓ jmenný se sponou
PODMĚT		Kdo, co? a přísudkem	1, 2, 3, 4, infinitivem, 6, 10	Původce děje, nositele vlastnosti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vyjádřený ✓ nevyjádřený ✓ všeobecný
PŘÍVLASTEK	1 (3)	Jaký, který, čím?	2 (3, 1, 4, infinitivem)	Blíže určuje, omezuje význam	<ul style="list-style-type: none"> ✓ shodný ✓ neshodný ✓ těsný ✓ volný (, lze vypustit) ✓ postupně rozvíjející ✓ několikanásobný (a)
PŘEDMĚT	5 (2)	Pádovými otázkami (mimo 1. a 5. pád) + řídícím slovem	1 (3, infinitivem)	Osobu, zvíře nebo věc, kterou slovesný děj zasahuje nebo které se nějak týká	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ve kterém pádě je uveden
PŘÍSLOVEČNÉ URČENÍ	5 (2, 6)	Tázacími příslovci: kde? kdy? jak? proč?	6, 1, infinitivem	Různé okolnosti a vztahy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ místa, času, způsobu, míry, příčiny, účelu, podmínky, přípustky...
DOPLNĚK	1 (3) + 5	Jaký? Jak? Jako kdo? Jako co? Za koho? Kým?	1, 2, 4, infinitivem, přechodníkem; rád, sám, jako...	Vlastnost nebo stav za určitého děje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ shodný ✓ neshodný

